

qualities, which are its structural components, are represented. The psychological and pedagogical researches concerning the creative abilities of the person are analyzed.

The essence and peculiarities of advanced pedagogical experience are described. Pedagogical innovation is defined as the basis of a perspective pedagogical experience.

The author's school is considered as a phenomenon of innovative educational practice at the end of the 20th century. The criteria of pedagogical innovations are defined and characterized. The innovative orientation of teachers' work is determined; the criteria of pedagogical innovations are highlighted.

The peculiarities of the organization of the educational and upbringing work of one of the first author's schools of A. Makarenko are described.

Key words: pedagogical creativity, advanced pedagogical experience, pedagogical innovation, psychological and pedagogical researches, criteria of pedagogical innovations.

Рецензент: Кохановська О.В.

УДК 378.1

Солодовник А. О.*

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті окреслено основні підходи зарубіжних учених щодо визначення сутності поняття підготовки випускників вищих навчальних закладів. Зазначається, що досліджуваний концепт складний та багатоаспектний. Про це свідчить широкий спектр його англійських слів-еквівалентів та різноманітність їх трактувань у освітньому контексті. Установлено, що зарубіжні педагоги акцентують увагу саме на практичності процесу підготовки та його чіткій орієнтації на кінцевий результат – отримання майбутнім фахівцем робочого місця в галузі, яка відповідає обраній спеціальності, через опанування знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків.

Ключові слова: підготовка, випускники вищих навчальних закладів, освіта.

У сучасній науці, як і в інших галузях людської діяльності, спостерігаються активні глобалізаційні процеси. На відміну від наукової думки минулих сторіч, основною тенденцією розвитку якої була диференціація знань, сучасній науці властиві процеси інтеграції та уніфікації. Результатом цих явищ є поява наукового знання, яке має ознаки трансдисциплінарного. Це вимагає від учених розроблення єдиних концептуальних підходів до визначення змісту основних наукових категорій, тобто прагнення до інтернаціоналізації та уніфікації понятійно-категоріального апарату тієї чи іншої галузі науки.

Педагогічні поняття характеризуються складними взаємозв'язками. Вони активно використовуються багатьма суспільно-гуманітарними науками, тому вивчення підходів вітчизняних і зарубіжних педагогів до визначення їх змісту набуває особливого значення. Євроінтеграційний курс України вимагає приведення системи підготовки майбутніх фахівців до міжнародних вимог і стандартів. У цьому складному процесі слід опиратись не лише на досягнення вітчизняної педагогічної науки, а й на дослідження зарубіжних педагогів.

У наукових розвідках останніх десятиріч розглянуто різні аспекти підготовки. Так, значна кількість досліджень присвячено проблемі розвитку професійної підготовки студентів різноманітних спеціальностей. Вагомий внесок у розроблення цього питання було здійснено А. Алексюком, В. Андрущенком, С. Гончаренком, В. Кременем та ін. Вивченню питання іншомовної підготовки студентів присвячено дослідження Ю. Бандури, Я. Булахової, Р. Гришкової, Н. Микитенко та ін. Питання вдосконалення

*© Солодовник А. О.

соціально-гуманітарної підготовки студентів вищих навчальних закладів розглянуто в наукових працях Н. Бібік, В. Кузьменка, Е. Лузік, О. Пометун, Н. Слюсаренко, Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та ін. Проблема розвитку математичної підготовки як невід’ємної складової підготовки майбутніх фахівців для різних галузей людської діяльності відображена в наукових розвідках Г. Бевза, Б. Гнеденка, Л. Канторовича, З. Слєпканя та ін. Незважаючи на широкий спектр досліджень питання підготовки майбутніх випускників вищих навчальних закладів, поза увагою вітчизняних учених залишається проблема врахування досвіду зарубіжної педагогічної науки в розкритті змісту досліджуваного поняття.

З огляду на вищезазначене, метою статті є дослідження підходів зарубіжних педагогів до визначення поняття підготовки випускників вищих навчальних закладів.

У вітчизняній науково-педагогічній літературі поняття підготовки розглядається з двох позицій – процесуальної та змістової. З одного боку, підготовка – це спеціально організований процес засвоєння норм, зразків і правил професійної діяльності, який містить цілі, способи та зміст освіти [2, с. 6]. З іншого боку, науковці стверджують, що підготовку слід розглядати як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії [4]. У сучасній науковій періодиці досить часто поняття підготовки використовується як синонім термінів «освіта» та «навчання». Проте аналіз літератури дає підстави стверджувати, що використання вищевказаних понять як синонімів не можливе, адже вони хоч і близькі за змістом, але різні за обсягом.

Як уже зазначалось раніше, на сучасному етапі розвитку людства наукова галузь будь-якої держави не є замкненою системою. Вона навпаки – орієнтована на тісну взаємодію зі світовим науковим співтовариством з метою вирішення завдань глобального характеру. Педагогічна наука посідає особливе місце серед гуманітарних наук, адже вивчає особливості та закономірності процесів, у ході яких відбуваються формування та становлення особистості майбутніх представників людської цивілізації. Тому невід’ємною складовою будь-якого педагогічного дослідження є вивчення досвіду зарубіжних учених щодо вказаної наукової проблеми. Далі більш детально зупинимось на дослідженні питання сутності поняття «підготовка» в зарубіжній науковій літературі.

Насамперед варто виокремити групу іншомовних слів, які є еквівалентними поняттю підготовки в освітньому контексті. Так, у «Сучасному англо-українському та українсько-англійському словнику» знаходимо такі відповідники: «preparation», «training», «schooling», «education» [5, с. 1529]. Онлайн-сервіси «Google Translator», «Мультиран» та Android-додаток «TTDictionary: Русско-английский словарь», окрім названих, пропонують низку інших еквівалентів: «mentoring», «coaching», «grounding», «competence». Різноманіття наявних англійських термінів свідчить про те, що поняття «підготовка», навіть якщо взяти його лише в освітньому контексті, має досить широке лексичне значення. Як зазначають Т. Левицька та А. Фітерман, для правильності перекладу англійських термінів «слід знайти слово, яке б було адекватним англійському слову, тобто мало б те саме значення, те ж стилістичне забарвлення і викликало б у читача ті ж асоціації» [1, с. 88]. За словами дослідниць, «в силу особливостей свого історичного розвитку англійська мова дуже багата на синоніми» [1, с. 95].

Виходячи з цього, слід здійснити детальний аналіз лексичного значення усіх англійських слів, які подаються у словниках як еквіваленти поняття підготовки. Також варто звернути особливу увагу на їх контекст з метою розкриття значення терміна «підготовка» в зарубіжній педагогічній науці. Для ознайомлення із загальним змістом вищевказаних понять скористаємось онлайн-сервісами «Cambridge Dictionary» та «English Oxford Living Dictionaries». Означення англійських еквівалентів поняття підготовки у вищезазначених довідникових онлайн-сервісах узагальнено нижче в таблиці 1.

Таблиця 1

Означення англomовних слів-еквівалентів поняття підготовки

Англomовний еквівалент	Означення подане «Cambridge Dictionary»	Означення подане «English Oxford Living Dictionaries»	Тип еквівалентності в освітньому контексті
Preparation	дії, які ви виконуєте, або час, який ви проводите, готуючись до чогось; плани або міри, які здійснюються з метою підготовки до чого-небудь	дія або процес підготовки; стан готовності до використання або розгляду (чого-небудь)	часткова
Training	процес навчання умінь (навичок), необхідних для виконання певної роботи чи здійснення діяльності	дія, пов'язана з навчанням людини або тварини певного вміння або типу поведінки	повна
Schooling	шкільна освіта (підготовка)	освіта, здобута у школі	часткова
Education	процес викладання або навчання, головним чином у школі та коледжі, або знання, отримані в результаті цього	процес отримання або надання систематичного інструктажу, головним чином у школі та університеті	часткова
Mentoring	діяльність, направлена на підтримку та консультування особи з меншим досвідом з метою сприяння її розвитку в роботі	підготовка та консультування нових працівників компаній або студентів у навчальних закладах більш досвідченою особою	часткова
Coaching	робота або діяльність, пов'язана з навчанням людей або допомогою їм у підготовці до чогось	приватне додаткове навчання	часткова
Grounding	знання основних відомостей з деякої дисципліни (теми)	базова підготовка або навчання деякій дисципліні	часткова
Competence	уміння робити щось добре	здатність робити щось успішно та ефективно	часткова

Т. Левицька та А. Фітерман наголошують на необхідності врахування контексту для розкриття значення слова й адекватного його передання в перекладі [1]. Урахувати контекст під час розкриття змісту термінів і понять дозволяють галузеві словники. Аналіз контенту зарубіжних педагогічних словників дозволяє зробити такі висновки:

- поняття «preparation» застосовується у випадку означення дій викладачів і студентів з підготовки до занять, екзаменів, працевлаштування тощо;
- поняття «schooling» іноді застосовують у контексті шкільної підготовки, але частіше – для означення навчально-виховного процесу у школі;
- «mentoring» розглядається як процес наставництва, тобто процес підготовки студентів, який поєднує в собі елементи навчання та опіки. Як зазначає С. Уоллес, менторінг широко використовується у професійній підготовці та професійному розвитку керівників у всіх секторах освіти [15];

– з поняттям «mentoring» тісно пов'язаний термін «coaching» і, за словами С. Уоллес, вони часто використовуються як синоніми [15]. Проте дослідниця звертає увагу на те, що коучінг виконує більш вузьку роль, ніж менторінг. Коучінг, як правило, менш тривалий у часі і направлений на підвищення продуктивності. Отже, «coaching» та «mentoring» можна розглядати як форми підготовки;

– термін «grounding» у педагогічній літературі використовують для означення базового рівня підготовки;

– слово «competence» у «Dictionary of Education» розглядається як здатність виконання завдань відповідно до вказаних стандартів [15], тому, на нашу думку, його не можна застосовувати як повний еквівалент поняття підготовки, адже компетенція – це кінцева мета, результат підготовки;

– як і у вітчизняній педагогіці, у зарубіжній науковій педагогічній літературі поняття «education» («освіта») застосовується часто як синонім підготовки, але, як зазначалось раніше, за обсягом ці терміни відрізняються. Так, у «The Greenwood Dictionary Of Education» під освітою («education») розуміють термін, пов'язаний із процесом сприяння пізнавальному, фізичному, соціальному, емоційному або моральному зростанню й розвитку окремих осіб чи груп [8]. Отже, поняття «education» за своїм обсягом значно ширше за «training».

Нижче узагальнено означення повного еквіваленту поняття підготовки, наведені в іноземних педагогічних словниках та іншій науковій літературі (табл. 2).

Таблиця 2

Визначення поняття «training» в іноземних педагогічних словниках та іншій науковій літературі

Назва джерела	Означення поняття «training»
«Dictionary of Education»	поняття підготовки зазвичай застосовується в професійній освіті або в навчанні практичного, а не теоретичного характеру. Різниця між освітою та підготовкою полягає в тому, що остання відіграє важливу роль у готовності студента до виконання конкретного завдання, роботи або професії [15, с. 328]
«The Greenwood Dictionary Of Education»	підготовка – сплановане навчання, спрямоване на набуття навичок і знань для виконання конкретного завдання або досягнення мети. На відміну від освіти, підготовка проводиться для досягнення практичних цілей (наприклад, професійна підготовка) [8, с. 360]
«Key Concepts In Education»	підготовка передбачає передання навичок від того, хто вже їх здобув, тому, у кого їх ще немає. Професійна підготовка полягає в оснащенні студента навичками, необхідними для конкретної професії [9]
«A Brief Critical Dictionary Of Education»	підготовка – це форма навчання, яка відрізняється тим, що передбачає здобуття певного вміння або набору навичок. Для неї характерна обмеженість і відсутність рефлексії студента, і тому її часто сприймають негативно порівняно з такими термінами, як «навчання» і «освіта» [7]
«Early Childhood Education Professional Development: Training and Technical Assistance Glossary»	підготовка – це навчальний досвід або низка досвідів, специфічних для конкретної галузі дослідження, та взаємопов'язана сукупність навичок і схильностей, що передаються спеціалістом з предметом вивчення та знаннями і навичками, які необхідні для навчання дорослих [6, с. 7]

У зарубіжній науці, як видно з таблиці 2, підготовка розглядається як процес практичного спрямування, на відміну від освіти, яка має більш теоретичний характер.

Так, М. Попента наголошує, що освіта – це сукупність знань, навичок і поглядів. Вони разом мають на меті досягнення формувального впливу на те, як особа мислить, що відчуває і як себе поводить у своїх вчинках та соціальній діяльності [1212, с. 18]. Підготовка, за його словами, – це заздалегідь обдуманий процес прогресування рівня знань або навичок, кінцевою метою якого є отримання роботи у певній галузі [там само, с. 19]. Т. Мур звертає увагу на те, що поняття «підготовка» зазвичай застосовується в тих випадках, коли задіяні деякі вміння чи компетенція. Досить часто, але не завжди, вони обмежені сферою діяльності [11]. На думку Дж. Мура, підготовка – вузькоспеціалізована і закрита система. Освіта ж керується загальними підходами до вирішення проблем та прищеплює продуктивні, ефективні і корисні способи мислення [10]. У своїй книзі «Методи підготовки вчителя» Р. Рао зазначає, що процес підготовки акцентує увагу на знаннях, вміннях і моделях поведінки, необхідних для виконання конкретної роботи [13]. М. Віллс стверджує, що під підготовкою слід розуміти процес передання знань і вмінь, які можна виміряти [16]. М. Сломен розкриває зміст поняття підготовки через зміни у поведінці: «Підготовка – це вплив під керівництвом викладача, який базується на інформаційному наповненні та призводить до бажаних змін у поведінці» [14, с. 2].

Аналіз зарубіжної наукової літератури дає підстави для висновку, що поняття підготовки, як і поняття освіти, характеризується змістом, метою та завданням (рис. 1). Характерною рисою підготовки студентів у вищих навчальних закладах у контексті зарубіжної педагогіки є те, що цей процес має на меті забезпечення отримання робочого місця за спеціальністю в результаті повного опанування змісту підготовки. У вітчизняній науці метою підготовки є прискорене оволодіння студентами навичками, які необхідні для виконання певної роботи, групи робіт [3]. Порівнюючи зазначені підходи до формування мети підготовки майбутніх випускників вищих навчальних закладів, звертаємо увагу на той факт, що зарубіжні вчені у своїх поглядах більш чітко визначають її очікуваний результат – отримання майбутнім фахівцем робочого місця у галузі, яка відповідає обраній спеціальності, через опанування знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків.

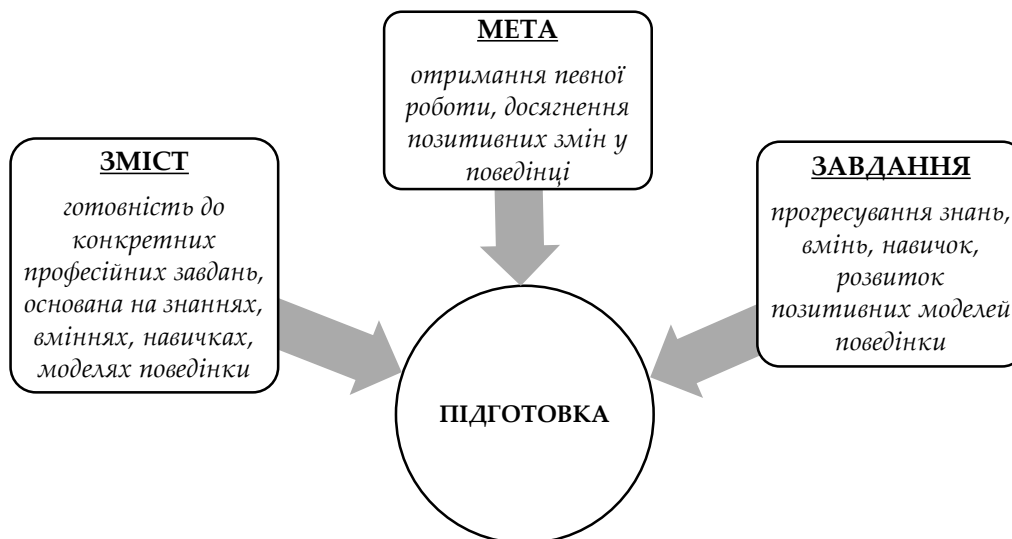

Рис. 1. Зміст, мета і завдання підготовки в зарубіжній педагогіці

Отже, поняття підготовки випускників вищих навчальних закладів складне та багатоаспектне. Про це свідчить різноманітність підходів до його трактування. На відміну від вітчизняної науки, зарубіжна педагогічна думка акцентує увагу саме на практичності процесу підготовки та, як зазначалось вище, його чіткій орієнтації

на кінцевий результат. Саме практичність процесу підготовки, на думку зарубіжних учених, відрізняє її від поняття освіти, яке у вітчизняних наукових джерелах часто використовується рівнозначно. Також слід зауважити, що зарубіжна педагогіка відносить до основних завдань підготовки не лише отримання майбутніми випускниками вищих навчальних закладів знань, умінь і навичок, необхідних для виконання в подальшому професійних обов'язків, а й набуття певного навчального досвіду та досягнення бажаних змін у поведінці, які підлягають вимірюванню та оцінюванню.

У подальшому доцільно провести дослідження сутності поняття фізико-математичної підготовки студентів вищих навчальних закладів у зарубіжній педагогічній науці.

Література:

1. Левицкая Т. Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман. – М., 123 с.
2. Оськіна Н. О. Підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. О. Оськіна. – Одеса, 2011. – 20 с.
3. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад ; редкол. : М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова [и др.] – М. : Большая Рос. энцикл., 2008. – 528 с.
4. Російська педагогічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/russpenc/index.php.
5. Сучасний англо-український та українсько-англійський словник: 200 000 слів / уклад. В. Мюллер, М. Зубков, В. Федієнко ; наук. та літ. ред. Кононенко К. М. – Вид. 3-тє, випр. та доп. – Х. ВД «ШКОЛА», 2014. – 944 с.
6. «Early Childhood Education Professional Development: Training and Technical Assistance Glossary.» Early Childhood Education Professional Development: Training and Technical Assistance Glossary, 2011 [Electronic resource]. – Available at : www.naeyc.org/GlossaryTraining_TA.pdf.
7. «Training.» A Brief Critical Dictionary of Education, 2015 [Electronic resource]. – Available at : www.dictionaryofeducation.co.uk/t/t/training.
8. Collins, John William, and Nancy P. O'Brien. The Greenwood Dictionary of Education. Santa Barbara, CA: Greenwood, 2011. Print.
9. Inglis, Fred, and Lesley Aers. Key Concepts in Education. London: SAGE, 2008. Print.
10. Moore, John W. «Education versus Training.» Journal of Chemical Education 75.2 (1998): 135. Web.
11. Moore, T. W. Philosophy of Education: An Introduction. London: Routledge, 2012. Print.
12. Popenta, Marius Ioan. «Education-training-instruction in the Romanian Army Commanding Officers Military Education. Conceptual Clarification.» Revista Academiei Forțelor Terestre 73.1 (2014): 17-22. Print.
13. Rao, Ravi Ranga. Methods of Teacher Training. New Delhi: Discovery Pub. House, 2006. Print.
14. Sloman, Martyn. Change Agenda: Training To Learning. Rep. London: n.p., 2005. Print.
15. Wallace, Susan. A Dictionary of Education. Oxford: Oxford UP, 2015. Print.
16. Wills, Mike. «Managing the Training Process: Putting the Basics into Practice.» Journal of European Industrial Training 18.6 (1994): 4-28. Web.

Солодовник А. О.

АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ ПОДГОТОВКИ ВЫПУСКНИКОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье обозначены основные подходы зарубежных ученых к определению сущности понятия подготовки выпускников высших учебных заведений. Отмечается, что исследуемый концепт – сложный и многоаспектный. Об этом свидетельствует широкий спектр его англоязычных слов-эквивалентов и разнообразие их трактовок в образовательном контексте. Установлено, что зарубежные педагоги акцентируют внимание именно на практичности процесса подготовки и его четкой ориентации на конечный результат – получение будущим специалистом рабочего места в области, соответствующей выбранной

специальности, через овладение знаниями, умениями и навыками, необходимыми для выполнения профессиональных обязанностей.

Ключевые слова: подготовка, студенты высших учебных заведений, образование.

Solodovnik A. O.

ANALYSIS OF THE CONCEPT OF TRAINING OF GRADUATES OF HIGH EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article outlines the main approaches of foreign researchers to the definition of the meaning of the concept of students' training at higher educational institutions. It is noted that studied concept «training» is complex and multidimensional. This is evidenced by a wide range of its English equivalents and the variety of their interpretations in the educational context. The article gives a detailed analysis of equivalents of the concept «training», such as «preparation», «schooling», «education», «mentoring», «coaching», «grounding», «competence». The article goes on to say about training definitions according to dictionaries of education.

The author draws attention to the fact that the concept of training, like the concept of education is characterized by content, purpose and task. It is reported that the content of training is a formation of readiness to specific professional tasks, based on knowledge, skills and behavior patterns. The article goes on to say that the main purpose of students training is to get a job in the field corresponding to the chosen specialty, acquiring knowledge and skills necessary to carry out professional duties. According to the foreign pedagogy, the main task of training is to get certain learning experience and achieve desired behavioral changes.

The author comes to the conclusion that foreign researchers emphasize the practicality of the training process and its focus on results. Furthermore, the author reports that the practicality of the training process, according to foreign researchers, distinguishes it from the concept of education.

Key words: training, graduates of high educational institutions, education.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378.147:656.61.071.1-056.87

Сотер М. В.*

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-СУДНОМЕХАНІКІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У статті висвітлено своєрідність підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації в умовах змішаного навчання. Розкрито сутність понять «міжкультурна комунікація», «змішане навчання», «традиційне навчання», «традиційне навчання з веб-підтримкою», «повне он-лайн навчання». Висвітлено шляхи, що забезпечать підвищення якості підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації в умовах змішаного навчання. Відзначено, що гармонійне поєднання традиційного і змішаного навчання під час підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації дозволить контролювати час, місце, темп і шлях вивчення матеріалу, підвищити мотивацію, активізувати сам процес навчання, зробити освітній процес мобільним і гнучким, реалізувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію між учасниками навчального процесу, застосовувати різні форми навчання, серед яких – індивідуальні, групові, реальні, віртуальні тощо.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, змішане навчання, традиційне навчання, традиційне навчання з веб-підтримкою, повне онлайн-навчання.

Інтеграційні тенденції, породжені впливом на сучасний соціум процесів глобалізації, охоплюють усі аспекти життєдіяльності людського суспільства, кардинально трансформують усталені ідеали, уявлення, погляди на реалії спільного співіснування. Саме тому питання, пов'язані з міжкультурною взаємодією, стають першочерговими завданнями світового розвитку, оскільки виникає гостра потреба в підготовці

*© Сотер М. В.